

Карпова І.Г. Інноваційні технології у підготовці фахівців соціальної сфери // Ukraine-EU. Modern technology, business and law; collection of international scientific papers : in 2 parts/ Part 2. Modern engineering. Sustainable development. Innovation in social work: philosophy, psychology, sociology. Current problems of legal science and practice.- Chernigiv CNTU, 2015. - P. 161-163.

Інновації соціальної роботи: філософія, психологія, соціологія

Карпова І.Г., канд. пед. н., доцент

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

У сучасних нормативно-правових документах із проблем освіти (Законах України “Про вищу освіту”, Державній національній програмі “Освіта” [Україна XXI століття], положеннях Болонської декларації Євросоюзу) зазначається, що вища освіта є одним із визначальних чинників відтворення інтелектуальних і продуктивних сил суспільства, розвитку духовної культури українського народу. Саме тому сучасність, на думку В.Г. Кремня [7, с. 38], вимагає оновлення філософських засад освітнього процесу, нової філософії освіти, в якій студент виступатиме соціокультурною індивідуальністю, яка постійно розвиватиметься разом із соціокультурним простором.

Ми усвідомлюємо, що в сучасній педагогічній теорії і практиці постала проблема визначення природи соціалізаційних впливів тих педагогічних умов, що створює вищий навчальний заклад. Отже, метою даної статті є дослідження інноваційних аспектів діяльності одного із середовищних компонентів ВНЗ – літературно-мистецької студії у процесі формування та розвитку творчих обдарувань студентів, набуття ними досвіду професійної діяльності.

В сучасних наукових дослідженнях подано різноманітні підходи до визначення соціального середовища: як до складного багаторівневого утворення, що є конкретним проявом суспільних стосунків, що мають місце в суспільстві, у якому живе та розвивається особистість; як сукупності соціальних умов життєдіяльності людини (сфер суспільного життя, соціальних інститутів, груп), які впливають на її свідомість та поведінку [1; 2; 4; 8], в тому числі, й на процес професійного становлення. У контексті завдань нашого дослідження ми вважали за доцільне визначити можливості впливу соціально-педагогічного середовища вищого навчального закладу та його окремих компонентів для розвитку творчого потенціалу та професійних якостей студентської молоді.

Одним із таких середовищних компонентів, на нашу думку, є *літературно-мистецька студія*. Заняття літературною, театральною, художньою та ін. видами мистецької діяльності, на нашу думку, дозволяють студентам – майбутнім соціальним працівникам, соціальним педагогам оволодівати гарним словниковим запасом, вчитись чітко формулювати свою думку, переконувати співрозмовників, вести конструктивний діалог, в разі потреби за допомогою слова впливати на свідомість клієнта, проводити його кваліфіковане консультування, морально підтримувати тощо.

Поширення у вищих навчальних закладах мистецької студії [6] як засобу розвитку творчого потенціалу студентської молоді, з нашої точки зору, не є випадковим явищем. У сучасних умовах, коли освіта й виховний процес переорієнтовано на особистісний підхід до кожного студента, реалії життя вимагають підготовки не лише високопрофесійного, а й творчого, креативного працівника, мистецька студія як творче об'єднання студентської молоді є, по суті, тим дієвим соціально-педагогічне середовищем, що дозволяє вирішувати ці завдання, а також сприяти самопізнанню студентом своїх творчих потенцій, а разом з тим і його мистецькому зростанню, набуттю духовного, морально-естетичного, культурного, художньо-творчого, професійного досвіду.

Основним в процесі реалізації завдань мистецької студії виступає *соціально-педагогічний* напрям. Ми розглядали його як роботу по сприянню успішній соціалізації молодих людей, включенню їх в суспільно-корисну діяльність, формування професійних компетенцій, відчуття турботи за успіх інших, милосердя, доброти. Розвиток професійних якостей студентів ми розглядаємо у контексті трансформаційного процесу передачі прагнення до творчості учнівській молоді, дітям; популяризації мистецьких ідеалів у студентській та територіальній громаді. Саме тому ми б хотіли зупинитися на тих формах соціально-виховної роботи студії, що забезпечують реалізацію саме *соціально-педагогічного напрямку роботи* літературно-мистецької студії.

Однією з таких форм роботи є *літературний аукціон*. Літературний аукціон – один із варіантів проведення аукціонів у соціально-виховній роботі. Мета літературного аукціону: сприяти розвитку

інтересу до літератури, розвитку світогляду, інтелектуального потенціалу учасників; активізації пізнавальних інтересів, прагнення до самоосвіти. Літературним матеріалом для аукціону можуть стати тематичні прислів'я, приказки, загадки (наприклад: про працю, професії, про українську мову), відомі літературні твори, що об'єднані спільною темою.

Літературний аукціон може бути присвячений творчості одного автора або бути складовою частиною літературного свята, вечора, окремим конкурсом в літературному КВК. Аукціон триває, доки учасники пропонують приклади відповідей. Приз отримує той із учасників, хто останнім запропонує варіант відповіді. Головним виховним завданням аукціону є активізація пізнавальних інтересів учасників і актуалізація їх знань із української та зарубіжної літератури. Розробляючи зміст завдань, готуючи обладнання для проведення аукціону, студенти турбуються про творчий успіх своїх молодших друзів, забезпечують розвиток їх творчих здібностей.

Наступною формою роботи, що постає в центрі соціально-педагогічного напрямку діяльності літературно-мистецької студії, є *літературний вечір*. Не дивлячись на те, що вечір як організаційна форма роботи є достатньо відомою та традиційною формою, ми здійснили спробу внести певні конструктивні зміни в його структуру. Ми розглядатимемо літературний вечір як форму розвитку естетичних смаків студентської молоді, їх світогляду, що спричиняє, в свою чергу, розвиток мистецьких здібностей, обдарувань, формування відчуття краси навколишнього світу. Окрім того, літературний вечір розв'язує завдання розвитку літературних смаків, інтересу до класичної літератури, формування сталого прагнення до читання, популяризації літературних шедеврів.

Підготовка вечора передбачає включення учасників у різні організаційні форми літературної творчості. Тому літературний вечір можна розглядати як результат довгочасної мистецької діяльності значної частини студентського колективу, що включає: випуск радіо (стінної) газети, літературного альманаху, проведення виставки, проведення попередніх конкурсів, наприклад, читців тощо.

Літературна вікторина є однією з найбільш розповсюджених форм роботи. Проте, специфікою використання літературних вікторин в роботі літературно-мистецької студії є те, що питання та завдання до вікторини готують самі студійці. Після того як творчі мікро-групи студентів (по 10-15 осіб) "апробують" розроблені ними питання на занятті студії, сумісними зусиллями розробляється варіант літературної вікторини для школярів.

Заочна літературна мандрівка є інтелектуально-культурологічною формою соціально-виховної роботи, метою якої є розширення обізнаності студентської молоді щодо історії, культури, літературної спадщини рідного краю. У процесі пізнавальної позанавчальної роботи учасники літературно-мистецької студії не лише отримують нові знання, а й привчаються до самостійної науково-пошукової роботи, засвоюють її прийоми та методи. Це – робота з архівними матеріалами, у запасниках етнографічних та краєзнавчих музеїв.

Організація та проведення такої форми роботи як літературна "заочна мандрівка" потребує створення оргкомітету (штабу), розробки стратегії, маршрутів, створення тимчасових творчих груп. Така робота вимагає довгочасної підготовки. Сама презентація "мандрівки" проходить як літературний вечір, із запрошенням студентів різних факультетів. Крім літературного матеріалу, доцільно використовувати музичний супровід, відеокадри, виставки фотодокументів.

"Захист літературних проектів" – це рольова гра, у змісті якої студенти захищають розроблений ними фантастичний перспективний проект, який, по суті, є прогнозом розвитку літературної творчості як культурологічного явища. Дана форма роботи спричиняє розвиток творчої уяви, фантазії, здатності до трансформації соціального досвіду в нові умови. Основними етапами "захисту" є: визначення теми проекту; формування мікрогруп (творчих лабораторій); оформлення проектів (малюнки, схеми, інсценування); підготовка презентації; підготовка питань до проектів опонентів. Проекти оцінює незалежне журі (керівники інших студій, куратори, члени органів студентського самоврядування), яке враховує як власні враження від захисту, так і думки опонентів. Для підтримки творчої ініціативи пропонується низка номінацій: "За самий сміливий проект"; "За самий витончений проект"; "За самий обґрунтований проект", "За самий красивий проект", "За самий гумористичний проект", "За самий несподіваний проект" тощо [5, с. 46-48].

У реалізації соціально-педагогічного напрямку роботи літературно-мистецької студії доцільно використати виховні можливості такої форми роботи як *конкурс*. Конкурс є одним із видів тематичного змагання, тому участь в ньому стимулює творчі можливості студентів, сприяє формуванню прагнення до творчої перемоги, активізації внутрішніх ресурсів особистості. Головною післядією таких конкурсів є їх проведення з учнями загальноосвітніх навчальних закладів (конкурс знавців книги; конкурс "Ціцерони"; конкурс знавців поезії). Конкурс знавців книги сприяє розвитку інтересу до читання, потреби в знайомстві з новими літературними надходженнями, навичок роботи в бібліотечних каталогах. Конкурс є низкою питань-завдань проблемно-пошукового характеру.

Суттєвою перевагою конкурсу "Ціцеронів" є його експромтність. Цей конкурс не потребує

попередньої підготовки учасників, тому його можна проводити як самостійну форму роботи, так і використовувати в якості складової літературного вечора, KBK тощо. Конкурс “Ціцеронів” є конкурсом ораторської майстерності, тому, перш за все, спрямований на розвиток комунікативних умінь студентів, їх здатності до самопрезентації, уміння логічно, емоційно-забарвлено висловлювати свої думки, обґрунтовувати, доводити погляди та переконання. Студенти (шляхом жеребкування) отримують одну з тем промови-імпровазації, наприклад: “Весна”, “Кохання”, “Мрія” тощо. Виступ обмежується 2-3-ма хвилинами. Оцінки виголошує імпрізоване журі.

Завданнями конкурсу знавців поезії стало: активізація інтересів студентської молоді до поезії різних жанрів, епох, стилів; розвиток світогляду та обізнаності на основі обміну інформацією; сприяння формуванню естетичних смаків, уміння цінувати прекрасне, радіти красі поетичного слова. Конкурс передбачає певну підготовку учасників протягом 1-2 тижнів. До програми конкурсу входять такі види змагань: конкурс поетичних почуттів; конкурс гумору та сатири в поезії; конкурс буриме [5, с. 82 - 84].

У процесі виховної роботи літературно-мистецької студії у вищому навчальному закладі активно використовуються дискусійні форми роботи, до яких належать: *дискусія, диспут, літературні дебати*. Диспут та дискусію ми розглядаємо як прості, групові, словесні організаційні форми соціально-педагогічної роботи, головною метою яких є створення сприятливих умов для визначення переконань, ставлень, життєвих позицій учасників. Саме в цьому полягає значення диспуту та дискусії як діагностичних та профілактичних форм роботи, дієвість їх застосування в роботі з дітьми та молоддю [3, с. 35].

До підготовки та проведення *літературних диспутів* доцільно залучати ініціативну групу кількістю 3-5 осіб. Завдання керівника студії полягає у забезпеченні загального і методичного керівництва. Бажано, щоб ініціативна група виконувала завдання підготовки до проведення диспуту тимчасово, і наступний диспут готувала нова група студентів. Такий підхід, на нашу думку, дозволить залучити більшу кількість студентів до процесу підготовки дискусійних форм роботи, що сприятиме підвищенню їх самооцінки, формуванню відчуття гідності, визнання.

Літературні дебати як форма соціально-педагогічної роботи наближається за методикою їх підготовки та проведення до дискусії. Участь у дебатах сприяє формуванню у студентської молоді уміння відстоювати свою точку зору, знаходити переконливі аргументи, реагувати в непрогнозованих ситуаціях полеміки, швидко орієнтуватися в темі. Літературні дебати виконують завдання діагностики морально-ціннісних позицій студентської молоді, включення їх у процес творчої мистецької діяльності та формування бажання залучати до такої діяльності інших.

Таким чином, на нашу думку, інноваційний підхід у питанні функціонування літературно-мистецької студії у ВНЗ полягає в тому, що вона може бути використана як соціально-педагогічне середовище для розвитку не лише творчо обдарованих студентів, а й своєрідний професійний “майданчик” для отримання навичок та розвитку якостей для майбутньої професійної практики широкого студентського загалу, продовження навчального процесу у позанавчальній діяльності. Культурно-мистецький, художньо-творчий, соціально-педагогічний досвід діяльності, отриманий майбутнім спеціалістом під час відвідування студії, може стати надійною запорукою його особистісного духовного, морально-естетичного, професійного, загальнокультурного зростання.

Список використаних джерел:

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях / О. В. Безпалько. – К. : Центр навчальної літератури, 2003. – 134 с.
2. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки : монографія / Вайнола Р. Х. ; за ред. С. О. Сисоевої; М-во освіти і науки України, НПУ імені М. П. Драгоманова. – Запоріжжя : ХНРБЦ, 2008. – 460 с.
3. Вайнола Р. Х. Технологізація соціально-педагогічної роботи: теорія та практика : навч. посіб. [для студ.] / Ренате Хейківна Вайнола; за ред. С. О. Сисоевої. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008.– 134 с.
4. Гриценко Л. И. Теория и методика воспитания: личностно-социальный подход : учеб. пособие [для студ. высш. учеб. заведений] / Л. И. Гриценко. – М. : Академия, 2005. – 240 с.
5. Иванов И. П. Энциклопедия коллективных творческих дел / И. П. Иванов. - М. : Педагогика, 1989.- 240 с.
6. Карпова І. Г. Мистецька студія у вищому навчальному закладі як засіб набуття майбутнім спеціалістом культурно-мистецького, художньо-творчого досвіду [Електронний ресурс] / І. Г. Карпова // Гуманізм та освіта. ІХ Міжнародна науково-практична конференція. Електронне наукове видання матеріалів конференції. – Вінниця, 2008. - Режим доступу до матер. конф. : G/humed/2008/index.htm
7. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації : факти, роздуми, перспективи / В.

Г. Кремень. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.

8. Социальная педагогика : курс лекций / [под ред. М. А. Галагузовой]. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 416 с.